

УДК 640.432

Антоненко Т.В.¹, Голікова Т.П.¹, Рак В.П.²

АГРОТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ

¹Національний університет харчових технологій, м. Київ, вул. Володимирська, 68, 01033, ²Львівський державний коледж харчової і переробної промисловості НУХТ, м. Львів, вул. І. Пулюя, 42, 79060

Antonenko T.V.¹, Golikova T.P.¹, Rak V.P.²

AGROTURISM AS NEW APPROACH IN HOSPITALITY INDUSTRY IN UKRAINE

¹National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska 68, 01033

²Lviv state college of food and processing industry NUFT, Lviv, I.Puluya, 42, 79060

Анотація. *Останнім часом, як відомо, внутрішній туризм є актуальним і затребуваним, оскільки спостерігається різке падіння закордонного туризму у зв'язку з об'єктивними економічними і політичними причинами. Беручи до уваги багатий природній і культурно-історичний потенціал України, інтерес туристів зростає до екологічного, аграрного, культурно-пізнавального, історичного та етнічного туризму. Тому агроготелі мають сприятливі перспективи розвитку на вітчизняному ринку готельних послуг з організацією кінних прогулянок, проведення майстер-класів з сироваріння, виноробства, апітерапії та інших послуг. Також проаналізовано економічні чинники просування агротуризму в Україні та стан розвитку програм підтримки даного напрямку.*

Ключові слова: агроготелі, послуги, туризм, гостинність.

Abstract. *Last year domestic tourism is an actual and popular, due to the sharp nosedive of foreign tourism because of objective financial, political reasons. So, development of programs of approval is an urgent task. Ukraine has a big natural,*

cultural and historical potential, so interest of tourists increases to the ecological, agrarian, cultural, historical and ethnical tourism. So, agrohotels have attractive perspectives at the domestic market of hotel services besides with organization of horse walks, master-classes of cheese making, winemaking, apitherapy and other services.

Keywords: *agrohotel, service, tourism, hospitality.*

Вступ. Готельно-ресторанна сфера як одна з високорентабельних галузей світової економіки у XXI ст. стає провідним напрямом економічного і соціального розвитку України. Міжнародний досвід свідчить, що необхідною передумовою активного та успішного просування цієї галузі на ринок держави є сучасна туристична інфраструктура. Сьогодні туризм та готельно-ресторанні комплекси формують економіку багатьох держав, регіонів, стають важливим чинником стабільного розвитку світової індустрії гостинності.

Сьогодні в світі спостерігається перехід від так званої SSS-моделі відпочинку (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі LLL (Lore – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля). Така тенденція спричинена тим, що жителі великих міст відчувають нестачу в своєму житті «присутності природи» (особливо це стосується городян з індустріальних міст), тому вони намагаються провести свій відпочинок подалі від метушні, гамору, великих натовпів людей і всіх інших атрибутів міського життя [1].

Актуальність теми. В даний час в Україні існує ряд чинників, що перешкоджають повноцінному розвитку агротуризму: недосконалість законодавства, незадовільний стан доріг, відсутність механізмів кооперації та управління і ін. Проте вже зараз серед фермерів і жителів невеликих сіл чимало охочих зайнятися організацією даного виду туризму. Що, в свою чергу сприяє розвитку, побудові та експлуатації сільськими підприємцями у курортно-рекреаційних районах України агроготелів. Готель даного типу є перспективним та високо конкурентним різновидом сільського зеленого туризму як виду основної діяльності. Перспективними послугами для

українських агроготелів є організація кінних прогулянок, проведення майстер-класів з сироваріння, виноробства, а також апітерапія [3].

В умовах постійного стресу великих міст, зростання техногенного забруднення довкілля такий відпочинок позитивно впливатиме на психічний стан та загалом здоров'я людей.

Результати та обговорення. Для висвітлення даного питання перш за все необхідно дати визначення терміну такому, як «агротуризм».

Агротуризм - форма сільського туризму, яка безпосередньо пов'язана з селянським (фермерським) господарством, що одночасно надає послуги з проживання та харчування, знайомить із сільськогосподарською діяльністю, традиціями та звичаями даного регіону.

Агротуризм включає:

- сільськогосподарські заняття (фермерство, рибальство, землеробство, садівництво, пасіка та інше);
- споживання екологічно чистих продуктів харчування;
- догляд за тваринами.

Розвиток агротуризму, в тому числі й агроготелів, у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села [1].

В Україні агротуризм є одним із пріоритетних напрямів забезпечення комплексного розвитку сільських територій. У своєму функціонуванні він орієнтується насамперед на регіони України, де існують відповідні рекреаційні ресурси та соціально-економічна потреба у цьому виді господарювання. Але на сьогодні, на жаль, цей напрям економіки сільськогосподарських підприємств, аграрної сфери, сільської місцевості розвинутий недостатньо.

За оцінками Спілки сприяння розвитку зеленого туризму в Україні, з понад шести мільйонів сільських житлових будинків кожний десятий може прийняти відпочивальників. Проте, за даними державних статистичних служб, 2012 р. було зареєстровано лише 230 фізичних осіб, що надавали такі послуги [3] (рис.1).

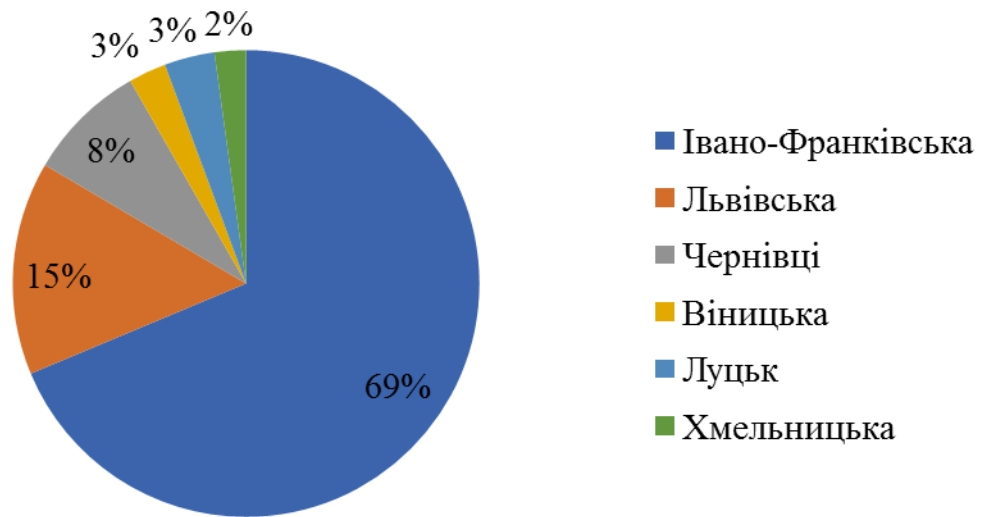

Рис. 1. Відсоткове співвідношення кількості «зелених» садиб в областях України

Найбільше «зелених» садиб створено в Івано-Франківській області -158. У Львівській лише 31, в Чернівецькій 17. У 13 областях немає жодної, зокрема у південно-східній частині країни та на Київщині. Не більше однієї-двох облаштовано на Вінниччині, Волині та Хмельниччині. Для порівняння: у Польщі агротуризмом займаються близько 12 тис. господарств, у Франції, Англії й Німеччині – не менше 20 тис. у кожній країні.

Агроготель (агропансіонат) – це житлова будівля (група будівель) готельного типу, спеціально призначених для організації надання населенню рекреаційних послуг у сільській місцевості [2]. Ці готелі розраховані на гостей, котрі подорожують сім'ями та потребують умов проживання, близьких до сільської місцевості. Агроготелі за місткістю — малі підприємства, які надають послуги проживання в кімнатах або окремих будинках, а також організують харчування і дозвілля агротуристів [4].

В Україні законодавчо врегульована добровільна сертифікація послуг у сфері сільського зеленого туризму. Сьогодні вона здійснюється 21-м експертом Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, які мають посвідчення та фахово підготовлені. Для проведення сертифікації до садиби виїжджає експерт, який перевіряє відповідність сертифікаційним вимогам.

Зібрана інспектором інформація передається комісії, призначеній Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яка виносить остаточне рішення про надання знаку та сертифіката [6].

Сертифікат та знак «Українська гостинна садиба» надають агротуристичним садибам, які відповідають затвердженим категоризаційним вимогам (табл. 1). Знак надають терміном на два роки, що засвідчується відповідним сертифікатом.

Таблиця 1

Категорії мережі «Українська гостинна садиба»

Назва категорії	Характеристика
Базова категорія	садиба відповідає мінімальним вимогам, які встановлені до місць розміщення туристів та відпочиваючих;
Перша категорія	садиба відповідає встановленим мінімальним вимогам і вимогам, що стосуються озеленення території, паркування автотранспорту, мінімальних розмірів ліжок, санітарні приміщення та проходження навчань власниками садиб;
Друга категорія	садиба відповідає встановленим вимогам першої категорії та вимогам, які передбачають наявність світової вивіски, окремого входу для гостей, наявності дитячого майданчика, бані/сауни та доступу до Інтернету;
Третя (найвища) категорія	садиба відповідає вимогам другої категорії та вимогам, які передбачають наявність басейну, гаража, у кожному номері – телевізор, холодильник, оздоблення місць відпочинку натуральними матеріалами, цілодобове гаряче та холодне водопостачання.

Також в Україні запроваджено систему екологічного маркування агросадиб знаком «Зелена садиба» та розроблено відповідну програму екологічного маркування. Екологічна сертифікація за програмою «Зелена Садиба» є добровільною, незалежною від сертифікації якості розміщення, адже свідчить лише про екологічно сприятливий спосіб ведення господарства.

Схема сертифікації для отримання знаку «Зелена садиба» побудована за принципами зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкта на навколишнє середовище, економії ресурсів, підтримки народних традицій і

ремесел, місцевої економіки, розвитку екологічно-сприятливих видів розваг та відпочинку. Знак має три рівні якості, від першого (найнижчого) до третього (найвищого), надається терміном на два роки з можливістю продовження та підтверджується відповідним сертифікатом.

Екологічна сертифікація садиб здійснюється за відомими світовими системами сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, зокрема BlueFlag, GreenGlobe 21, VISIT, Milieubarometer, LegambienteTurismo [6].

Розвиток агроготелів та зеленого туризму актуальний не тільки в різних країнах ЄС, США та інших країнах, а й для України, де особливо загострені соціально-економічні проблеми села.

Агроготелі орієнтовані на відпочинок, в основі якого покладені три основних принципи: бачити, брати участь, купувати. Вони розташовуються в сільській місцевості і дозволяють спостерігати місцеві культурні звичаї, сільські фестивалі та інші події. Агроготелі пропонують туристам брати участь у збиранні врожаю, випасі худоби, риболовлі, догляді за тваринами, вирощуванні сільськогосподарських культур, приготуванні страв місцевої кухні. Крім того, в цих готелях можна придбати сувеніри, вирощені в даній місцевості продукти, тканини місцевого виробництва та вироби місцевих ремісників. Часто в таких садибах організовують міні-ферми, де вирощують вівці, кіз, кроликів [5].

Як стверджують підприємці-власники садиб, їх головна мета - не заробити, а зробити добру справу. Такі комплекси перебувають в екологічно чистій місцевості, на достатній відстані від міст, тому люди зможуть відпочити і відчути зв'язок з природою. Крім того, власники пропонують своїм відвідувачам цілий набір корисних для душі занять. Сюди відноситься відпочинок в лазні, термальні басейни, прогулянка лісом, рибальство, фермерські господарські заняття, полювання, також екскурсії які ознайомлять ближче з національною культурою туристів, зануритися в атмосферу старовинного села.

На відміну від європейських країн, в Україні агротуризм ніяк не стимулюється з боку держави [1].

До факторів, що стримують розвиток агротуризму, належать:

•З погляду користувачів даних послуг:

1. *Відсутність реклами.* Особливо важливим є питання просування в Україні агроготелів. Метою розробки цієї широкомасштабної програми має стати підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Насамперед, повинні бути задіяні такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, інтерв'ю, прес-конференції, семінари, брифінги, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію.

2. *Недостатня професійна підготовка осіб, що надають послуги.* На разі в Україні власник бізнесу не зобов'язаний мати спеціальну освіту у галузі туризму і хоч існує «Школа сільського зеленого туризму», яка з 2009 р. діє в Національному університеті біоресурсів та землекористування України, навчання в ній не є обов'язковим, а скоріше рекомендаційним.

3. *Проблема захисту прав споживачів.* Попри те, що особи, які надають послуги зеленого туризму, є приватними підприємцями, укладають письмові угоди з клієнтами вони надзвичайно рідко. Тому дуже часто трапляється, що протягом терміну відпочинку власники агроготелів змінюють ціни на певні види послуг, в основному, на харчування і проведення розважальних заходів, рідше – на житло.

•З погляду підприємців, що ці послуги надають:

1. *Відсутність єдиної законодавчої бази.* Протиріччя у законодавчих актах зумовлює складність ведення бізнесу.

2. *Менталітет осіб, що проживають в сільській місцевості.* За даними фахівців Інституту економіки НАН України, до 1 млн. будинків в Україні можуть використовуватися на ринку сільського зеленого туризму. Тобто потенціал для розвитку є, але більшість селян не прагне до заснування власного бізнесу, хоч це і принесло б для них значний додатковий дохід [7].

Ця діяльність впливає на підвищення рівня життя всіх мешканців, дозволяє створювати нові робочі місця. Ось чому в багатьох країнах приділяється велика увага розвитку сільського туризму як галузі, яка дає можливість у короткий час оживити місцеву інфраструктуру.

Суттєву роль відіграє сільський зелений туризм у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись до прийому і обслуговування відпочиваючих, члени селянських родин збагачують свої знання з ведення домашнього господарства, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їхній світогляд, дає змогу зав'язати нові знайомства, знайти друзів в інших населених пунктах [1].

Також, важливу роль для подальшого розвитку ринку туристичних послуг в Україні відіграють транспортні шляхи. Вони повинні відповідати міжнародним вимогам, забезпечувати швидкі, безпечні та комфортні умови перевезення туристів. Саме вони є першою ланкою ланцюга в успішному залученні туристичного потоку іноземних громадян до країни.

Висновки. Отже, нами розкрито зміст і особливості агроготелів в складі агротуризму в Україні, з'ясовано та обґрунтовано, що він охоплює широкий спектр форм відпочинку на селі: від відпочинку у туристичних центрах і курортах, що розташовані у селищах і малих містах, до відпочинку у сільських господарствах (агротуризм). Визначено основні завдання держави в процесі проектування агроготелів: розробка концепції розвитку агротуризму на державному та регіональному рівні, у межах якої виокремлено напрями (моделі розвитку) з урахуванням загальнонаціональної та регіональної специфіки; формування державної політики підтримки альтернативної (додаткової) прибуткової діяльності населення в сільській місцевості; розвиток державної програми розвитку агротуризму як прибуткового сектору економіки, що передбачає формування механізмів правового, фінансового, організаційного, інформаційного характеру.

Обґрунтовано, що відпочинок на селі є одним з перспективних напрямів відродження та розвитку українського села, оскільки розвиток готельного

бізнесу приносить дохід не лише власникам готелів, а й іншим жителям місцевості: створюються нові робочі місця у сфері обслуговування, зростає попит на продукти харчування, сувенірну продукцію та вироби місцевих майстрів, активізуються будівництво та транспортні послуги.

Література:

1. Пазенко В.С. Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид. – К. : Український Центр духовної культури, 2005. –328с.
2. Бородіна В.В. Ресторанно-готельний бізнес: Облік, податки, маркетинг, менеджмент. – М.: Книжковий світ, 2003. – 165 с.
3. Кабушкін Н.І., Бондаренко Г.А. Менеджмент готелів і ресторанів. –М.: Нове знання, 2002.– 163 с.
4. Рідель Х. Бари й ресторани. Техніка обслуговування. – М.: Академія, 2002. – 69 с.
5. Шульгіна Л.М. Аналіз еко-орієнтованих видів: їх відмінні та спільні риси / Л. М. Шульгіна, А. І. Бондар // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2010. – № 1. – С.161-168.
6. Рибачок Н. Зелене світло для «зеленого» туризму. – «Власний бізнес»№8(44), 2010. – 28 с.
7. Олійник М. Хто сприяє і що перешкоджає розвитку в Україні сільського зеленого туризму //Главред, - №7. – 2011. – 57 с.